

บทวิจัย

พฤติกรรมการณ์ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในนักศึกษาระดับอุดมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

วิชานีย์ ใจมัลย์ * วิไลพร วงศ์คินี**

เกษร เกตุชู ** ศิริรัตน์ โกศลวัฒน์*** ชลลดา ไชยกุลวัฒน์****

บทคัดย่อ

สถานการณ์การดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนในจังหวัดพะเยา มีสถิติการดื่มอยู่ในระดับสูงของประเทศไทย งานวิจัยเชิงสำรวจนี้เป็นการวิเคราะห์หาสาเหตุพฤติกรรมการณ์ดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดพะเยาใช้กรอบแนวคิด PRECEDE Framework กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา จำนวน 468 คน และผู้บริหารสถาบันการศึกษา 3 ท่าน เลือกโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษา พบว่า เยาวชนส่วนใหญ่มีความรู้และทัศนคติที่เห็นด้วยเกี่ยวกับผลเสียจากการดื่มแอลกอฮอล์ในระดับมักร้อยละ 88.0 และ 50.94 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่การรับรู้สิ่งจูงใจต่อการดื่มและผลกระทบจากการดื่มสุราร้อยละ 55.5 และ 52.9 ตามลำดับ การเข้าถึงแหล่งทรัพยากร พบว่า ร้านจำหน่ายแอลกอฮอล์ในรัศมี 500 เมตร มีจำนวน 15 ร้าน และในรัศมี 1,000 เมตร จำนวน 33 ร้าน และด้านนโยบายของสถาบันการศึกษา พบว่า มีนโยบายและกฎระเบียบที่เคร่งครัดในสถานศึกษา แต่ไม่ครอบคลุมภายนอกสถานศึกษา อีกทั้งพบว่า นอกโรงเรียน มีมาตรการลงโทษทางกฎหมาย หากเกิดการทะเลาะวิวาทจากการดื่ม และมหาวิทยาลัยมีความร่วมมือกับภาครัฐในการควบคุมสถานบันเทิง ร้านค้า ให้ปฏิบัติตามกฎหมาย แต่ยังพบการดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษาในรอบ 6 เดือนที่ผ่านมาถึงร้อยละ 83.8 ความถี่มากกว่า 4 ครั้งต่อสัปดาห์ ร้อยละ 34.0 สาเหตุของการดื่มแอลกอฮอล์ คือสังสรรค์ร้อยละ 43.5 ผู้ร่วมดื่มคือเพื่อน ร้อยละ 88.7 ค่าใช้จ่ายในการดื่มแต่ละครั้งต่อคนคือ 100-300 บาท ส่วนใหญ่ดื่มในช่วงเวลาเย็นร้อยละ 72.8 และซื้อเครื่องดื่มจากร้านสะดวกซื้อร้อยละ 55.7 โดยมีผลกระทบหลังจากดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์คือไม่สามารถตื่นไปเรียนได้ หรือไปสายทุกครั้ง ร้อยละ 24.1 มีเรื่องทะเลาะวิวาทร้อยละ 22.3 ข้อเสนอแนะควรมีมาตรการในการควบคุมการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้เป็นไปตามกฎหมาย และควรณรงค์ให้เห็นผลเสียจากการดื่มแอลกอฮอล์ในระยะยาว

คำสำคัญ : พฤติกรรมการณ์ดื่มแอลกอฮอล์ /นักศึกษาระดับอุดมศึกษา/จังหวัดพะเยา

* ผู้รับผิดชอบหลัก อาจารย์ ภาควิชาการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

** อาจารย์ ภาควิชาการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

**** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาการพยาบาลชุมชนและจิตเวช คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

Alcohol drinking behavior among undergraduate students in Phayao Province

Wichanee Jaimalai^{*} Wilaiporn Wongkeenee^{**}
Kesorn Ketchu^{**} Sirirat Kosalwat^{***} Cholada Chaikoolvatana^{****}

ABSTRACT

Alcohol drinking by youth in Phayao Province has reached the highest level in Thailand. This descriptive study used a survey instrument based on the PRECEDE model as a framework to investigate the alcohol drinking behavior of undergraduate students in Muang district, Phayao Province. The sample were 468 undergraduate students and 3 administrator of educational institution. Stratified random sampling was used to recruit the sample. Data were collected using questionnaire and semi-structured Interview protocol. Descriptive statistic and content analysis were used to analyze data.

The results revealed that most participants had knowledge and attitudes toward the negative effects of alcohol drinking at high level (88.0 %, 50.94% respectively). About half of participants had incentive to drink alcohol (55.55) and negative consequence of drinking (52.95). Regarding prevalence of liquor stores, there were 15 stores within 500 meters and 33 stores within 1,000 meters of educational institutions. According to the policy, the educational institutions' administrators reported that there was no alcohol drinking at the institution. In addition, punishment would be applied for aggression and bullying behaviors resulting from alcohol drinking. Moreover, the educational institutions also cooperated with the public sectors to monitor stores and entertainment venue to compliance with laws. Nevertheless, most undergraduate students (83.8%) reported drinking alcohol within the last six months; and 34% of students drank four times a week. The main rational for alcohol consumption was for social gatherings (43.5%). Most students (88.7%) drank with friends. Each student spent about 100-300 baht for alcohol drinking on each occasion. The majority of students (72.8%) drank alcohol in the evening; and 55.7 % of the students bought alcohol beverages from convenience stores. Negative consequences included being unable to wake up for study or always being late to study (24.1%), and being bullied (22.3%).

It is suggested that legislation on the sale of alcohol beverages to students should be regulated. The educational campaign about the negative impacts of long-term alcohol consumption should be promoted.

Keywords: Alcohol drinking behavior, undergraduate student, Phayao Province

^{*} Corresponding Author, Lecturer, Department of Adult and Gerontological nursing, School of Nursing, University of Phayao

^{**} Lecturer, Department of Adult and Gerontological nursing, School of Nursing, University of Phayao

^{***} Assistant Professor, Department of Adult and Gerontological nursing, School of Nursing, University of Phayao

^{****} Assistant Professor, Department of Community and Mental Health nursing, School of Nursing, University of Phayao

บทนำ

สถานการณ์การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชาชนไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะในเยาวชนจากการศึกษาของสำนักงานสถิติแห่งชาติ¹ เปรียบเทียบอัตราการดื่มสุราของประชากรที่มีอายุมากกว่า 15 ปี ในปี 2552 พบว่ามีร้อยละ 32 ในปี 2554 ร้อยละ 31.5 และในปี 2557 ร้อยละ 32.2 และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้น ส่วนสถิติการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของจังหวัดพะเยา พบว่า เป็นจังหวัดที่มีการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สูงเป็นอันดับหนึ่ง โดยความชุกของนักดื่มในประชากรอายุ 20 ปีขึ้นไป คือ ร้อยละ 56.4 และความชุกของนักดื่มในประชากรวัยรุ่น อายุ 15-19 ปี คือ ร้อยละ 30.4 ทำให้มีดัชนีความเสี่ยงต่อปัญหาแอลกอฮอล์ของจังหวัด ร้อยละ 0.76²

จากการศึกษาพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเยาวชนไทย พบว่าเหตุผลส่วนใหญ่ที่เยาวชนอายุ 15-16 ปี ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ เพื่อสังสรรค์เข้าสังคมในกลุ่มเพื่อน และเพื่อนชักชวนให้ดื่มถึงร้อยละ 78.8 โดยชนิดของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่เลือกดื่มมากที่สุดคือ เบียร์ ร้อยละ 46 รองลงมาคือ สุราสี (วิสกี, บรันดี) ร้อยละ 28.12 ส่วนสถานที่ดื่มคือ บ้านเพื่อน บ้านตนเอง ร้านเหล้ารอบสถานศึกษา และหอพัก ตามลำดับ³ ด้านการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังพบว่า เยาวชนมากกว่าร้อยละ 50 ซื้อเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์จากร้านค้าที่อยู่ไกลจากสถานศึกษาไม่เกิน 500 เมตร⁴ นอกจากนี้เมื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนิสิตมหาวิทยาลัยของรัฐแห่งหนึ่ง พบว่า ประสพการณ์สูงใจในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชน คือ การได้รับการ สนับสนุนหรือยินยอมให้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จากบุคคลในครอบครัว เพื่อน และในชุมชน การได้รับสื่อโฆษณา ความชุกของแหล่ง

ร้านค้า และความสะดวกในการหาซื้อ⁵ ผลกระทบจากการดื่ม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเยาวชน คือ เกิดการบาดเจ็บ การสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินจากอุบัติเหตุที่สำคัญยังชักนำให้เยาวชนสูบบุหรี่และใช้สารเสพติดอื่นร่วมด้วย⁶ จะเห็นได้ว่า พฤติกรรมการดื่มของนักศึกษาส่วนใหญ่ นั้น มีสาเหตุมาจากการปัจจัยส่วนบุคคลและสิ่งแวดล้อม ทำให้เข้าถึงการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ง่ายขึ้น เกิดผลกระทบทั้งด้านร่างกาย และการเรียน ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดพะเยา ตามบริบทของสิ่งแวดล้อม และสังคม ในจังหวัดพะเยา เนื่องจากมีความชุกของนักดื่มในประชากรที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไปเป็นจำนวนมากกว่าร้อยละ 50 และยังพบว่ามีนักดื่มที่อยู่ในวัยรุ่นเป็นจำนวนมาก¹ โดยใช้กรอบแนวคิด PRECEDE Framework⁷ เพื่อวิเคราะห์หาสาเหตุตามปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรม และสามารถนำไปแก้ไขปัญหามหาวิทยาลัยการดื่มของนักศึกษาได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษา

1. ความสัมพันธ์ความรู้ ทศนคติ ผลกระทบสูงใจ และพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดพะเยา
2. ความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อบทบาทในการแก้ปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดพะเยา
3. จำนวนของร้านค้าที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดพะเยาและการใช้บริการ

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้นำ PRECEDE Framework มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อวิเคราะห์หาสาเหตุของพฤติกรรมการดื่ม ขั้นตอนของการวิเคราะห์ ประกอบด้วย สาเหตุหรือปัจจัย ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า (predisposing factors) ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลที่รวมถึงสถานภาพทางครอบครัว และสภาพทางสังคม ความรู้ ทัศนคติ ผู้วิจัยจึงศึกษาในส่วนของการความรู้ และทัศนคติเกี่ยวกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ส่วนปัจจัยเอื้อ (enabling factor) คือ ทรัพยากรที่จำเป็นในการช่วยให้เกิดพฤติกรรม ได้แก่ ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรจากจำนวนของร้านค้าบริเวณรอบสถาบันการศึกษา เพื่อวิเคราะห์ความยากง่ายในการเข้าถึงแหล่งทรัพยากร และปัจจัยเสริม (reinforcing factor) ได้แก่ การยอมรับจากเพื่อน ครอบครัว บทลงโทษจากกฎระเบียบ และข้อบังคับจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาที่ดูแลเกี่ยวกับนักศึกษาโดยตรงในประเด็น สถานการณ์นโยบาย ระเบียบ ข้อบังคับ บทลงโทษ ของสถานศึกษา

วิธีการดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดพะเยา บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาการดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษาและจำนวนของร้านค้าที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถาบันอุดมศึกษา

ประชากรและลักษณะกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. ประชากรคือ นักศึกษาระดับอุดมศึกษาจากสถาบันการศึกษา 4 แห่งในเขตอำเภอเมืองจังหวัดพะเยา จำนวน 15,269 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ใช้สูตรการคำนวณกลุ่มตัวอย่างของยามานะ^๑ ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 390 คนเพื่อป้องกันการลดลงของกลุ่มตัวอย่างได้เพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างขึ้นร้อยละ 20 เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 468 คน สถาบันการศึกษาที่ยินยอมเข้าร่วมมี 3 แห่ง คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการเลือกแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) ได้สถานศึกษาขนาดใหญ่ 1 แห่ง 361 คน ขนาดกลาง 1 แห่ง 74 คน และ ขนาดเล็ก 1 แห่ง 23 คน คุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่าง คือ 1) เป็นผู้มีความอายุระหว่าง 20-25 ปี 2) กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันระดับอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2557 3) ยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย

2. บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษา ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดพะเยา ได้แก่ผู้บริหารฝ่ายกิจการนักศึกษา จำนวน 3 ท่าน จากสถาบันการศึกษา 3 แห่งที่เข้าร่วมในการวิจัยครั้งนี้

3. การศึกษาจำนวนของร้านค้าที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถาบันอุดมศึกษา ประชากร คือ ร้านค้าบริเวณใกล้สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา (รัศมี 1 กิโลเมตร) ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดพะเยา ทั้งหมด 4 สถาบัน โดยคัดเลือกราย

ชื่อร้านค้าที่จดทะเบียนจำหน่ายสุรากับสรรพสามิต จังหวัดพะเยาได้จำนวน 213 ร้าน

เครื่องมือวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 3 ส่วน คือ แบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการดื่ม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แบบสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษา และแบบสำรวจความซุกการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ ด้านสาธารณสุขและการพยาบาล จำนวน 3 ท่าน หลังจากปรับปรุงเนื้อหาตามคำแนะนำแล้วได้นำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ รายละเอียดของแบบสอบถามมีดังนี้

1. แบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดพะเยา โดยดัดแปลงมาจากแบบสอบถามนักศึกษา/นักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้แอลกอฮอล์ของ นวลดา อาภาศัพท์กุล ศิริรัตน์ โกศลวัฒน์ เยาวณี จรุงศักดิ์และอรพิน ปรีสุทธิชัย⁹ แบ่งเป็น 6 ตอน ประกอบด้วย 1) ข้อมูลส่วนบุคคล จำนวน 8 ข้อ 2) พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แบ่งเป็น ประสพการณ์การดื่มครั้งแรก จำนวน 6 ข้อ และ พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 6 เดือนที่ผ่านมา จำนวน 11 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบ กึ่งปลายเปิดและปลายปิด 3) ผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จำนวน 5 ข้อ 4) สิ่งจูงใจที่ทำให้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จำนวน 8 ข้อ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ คือ มากที่สุด (4 คะแนน) ถึงน้อยที่สุด (1 คะแนน) การแปลผล

แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ มาก (ร้อยละ 70 ขึ้นไป) ปานกลาง (ร้อยละ 50-69) และน้อย (น้อยกว่าร้อยละ 50) 5) ทศนคติต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 10 ข้อ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ คือ มากที่สุด (4 คะแนน) ถึงน้อยที่สุด (1 คะแนน) การแปลผลแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ เชิงลบ (น้อยกว่าร้อยละ 70) และเชิงบวก (ร้อยละ 70 ขึ้นไป) ค่า Cronbach's Alpha Coefficient ของแบบสอบถามส่วนที่ 3, 4 และ 5 เท่ากับ 0.80 และ 6) ความรู้เกี่ยวกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 10 ข้อ เป็นแบบเลือกตอบ 2 ตัวเลือก ตอบผิดให้ 0 คะแนน ตอบถูกให้ 1 การแปลผลแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ น้อย (น้อยกว่าร้อยละ 70) และมาก (ร้อยละ 70 ขึ้นไป) มีค่า KR-20 เท่ากับ 0.70

2. แบบสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มาตราการ การลงโทษ การแก้ปัญหา การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษา

3. การสำรวจจำนวนของร้านค้าที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณสถาบันอุดมศึกษา การจัดทำแผนที่ภูมิศาสตร์ของร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) โดยการทำพิกัดร้านค้าที่จดทะเบียนการจำหน่ายสุราที่สรรพสามิตจังหวัดพะเยา ในรัศมี 500 เมตร และ 1,000 เมตร รอบสถาบันการศึกษาในเขตอำเภอเมืองจังหวัดพะเยา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยครั้งนี้ผ่านการพิจารณาจริยธรรม การวิจัยในมนุษย์จากมหาวิทยาลัยพะเยา เลขที่

รับรองโครงการ 5702020023 ผู้วิจัยทำหนังสือถึงอธิการบดีและผู้อำนวยการสถาบันการศึกษาเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลและชี้แจงข้อมูลต่อกลุ่มตัวอย่างในการเข้าร่วมโครงการวิจัย และขอความยินยอมในการเข้าร่วมวิจัยเป็นลายลักษณ์อักษร จากนั้นเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ การสำรวจจำนวนร้านค้าที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถาบันอุดมศึกษา และสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับบทบาทการแก้ปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติ Chi-square test เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ข้อมูลบทสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และหาจำนวนร้านค้าที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถาบันอุดมศึกษาด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) โดยผู้วิจัยขอความร่วมมือจากภาควิชาภูมิสารสนเทศศาสตร์ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยพะเยา จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาสรุปและประเมินผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ข้อมูลส่วนบุคคล

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 59.2 อายุเฉลี่ย 20.1 ปี ร้อยละ 54.6 (S.D.=1.24) ศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 3 ร้อยละ 65.5 ผลการเรียนเฉลี่ยสะสมอยู่ในช่วง 2.00-2.99 ร้อยละ 54.3 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนประมาณ 6,000 บาท พักอาศัยที่หอพักเอกชน ร้อยละ 56.8 สถานภาพสมรสของบิดามารดา คือ อยู่ด้วยกัน ร้อยละ 76.7 และร้อยละ 35.3 จบระดับประถมศึกษา

ด้านความรู้

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับระดับมากร้อยละ 88.0 ซึ่งข้อที่ตอบถูกมากที่สุดคือ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีพิษต่อตับและสมอง กฎหมายห้ามจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้ผู้อายุต่ำกว่า 20 ปี และการดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษาผิดกฎหมาย ร้อยละ 97.4, 97.1 และ 96.6 ตามลำดับ ส่วนข้อที่ตอบผิดมากที่สุดคือ ผู้ชายที่ดื่มเบียร์มากกว่า 4 แก้วต่อวัน ถือว่าเป็นผู้ที่ติดแอลกอฮอล์ ร้อยละ 37.2 รองลงมาคือ อาการปวดศีรษะ มือสั่น กระวนกระวาย เป็นอาการขาดแอลกอฮอล์ ร้อยละ 28.9

ด้านทัศนคติ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวกต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ การดื่มแอลกอฮอล์ทำให้เกิดอุบัติเหตุ ทำให้สิ้นเปลืองเงิน สุขภาพเสื่อมโทรม และนำไปสู่เพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย ร้อยละ 56.8, 55.8, 52.6 และ 45.3 ตามลำดับ ส่วนทัศนคติเชิงลบต่อการดื่มแอลกอฮอล์คือ สังคมไทยให้การยอมรับการดื่ม ทำให้ช่วยผ่อนคลายความเครียดได้ ทำให้มีเพื่อนมากขึ้น และช่วยให้นอนหลับสนิท ร้อยละ 40.8, 37.2, 34.6 และ 30.1 ตามลำดับ

ด้านสิ่งจูงใจ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รับรู้ว่าการจูงใจมีผลต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อยู่ในระดับเล็กน้อยถึงปานกลาง (ร้อยละ 39.3 และ 55.5 ตามลำดับ) โดยครอบครัวดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การโฆษณาทางสื่อ รุนพี่หรือการรับน้องที่มีการดื่ม ไม่มีผลต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ 51.0 43.1

และ 37.9 ตามลำดับ สังคมที่มีค่านิยมในการดื่มแอลกอฮอล์ และมีเพื่อนดื่มแอลกอฮอล์ มีผลเพียงเล็กน้อย ร้อยละ 36.9 และ 36.0 ตามลำดับ

ผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์พบว่า กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 52.9) ได้รับผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น หลังจากดื่มแล้วไม่สามารถตื่นไปเรียนได้หรือไปสายทุกครั้ง ร้อยละ 24.1 มีเรื่องทะเลาะวิวาท ร้อยละ 22.3 ประสบอุบัติเหตุ ร้อยละ 28.2 มีปัญหาสุขภาพ ร้อยละ 23.2

พฤติกรรมดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

กลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมดื่มแอลกอฮอล์ ในระยะเวลา 6 เดือนที่ผ่านมา ร้อยละ 83.8 โดยมีการดื่มร่วมกับเพื่อน ร้อยละ 88.7 ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ครั้งแรกเมื่ออายุ 15 ปี ร้อยละ 25.7 ส่วนใหญ่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในช่วงเวลาเย็น (17.00น.-23.59น.) ร้อยละ 72.8 สาเหตุที่ทำให้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในแต่ละครั้งเพื่อสังสรรค์ในสังคม ร้อยละ 43.5 ส่วนใหญ่สามารถซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้จากร้านสะดวกซื้อ ร้อยละ 67.0 ร้านสะดวกซื้ออยู่ใน-นอก มหาวิทยาลัย ในรัศมี 1 กิโลเมตร ดังแสดงใน Table 1

Table 1 Percentage of Alcohol drinking behaviors among undergraduate students

Alcohol drinking behaviors	percentage	S.D.
Drinking alcohol within the last six months	83.8	.38
Drinking with friend	88.7	.42
The first time drinking at the age of 15	25.7	3.38
Drinking alcohol in the evening (5.00pm.-11.59pm.)	72.8	.53
Buying alcoholic beverages from the convenience stores	55.7	1.14
The rational for alcohol consumption was social gathering	43.5	2.22

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ ทักษะคิด ผลกระทบ สิ่งจูงใจ และพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ของ นักศึกษาระดับอุดมศึกษา

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยความรู้ ทักษะ ทักษะคิด ผลกระทบ สิ่งจูงใจ และ พฤติกรรมการดื่มสุราของนักศึกษาระดับ

อุดมศึกษา โดยใช้สถิติ Chi-square test พบว่า ทักษะคิด สิ่งจูงใจ และผลกระทบมีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมการดื่มสุราของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.05$) ดังแสดงใน Table 2

Table 2 Relationship between Predisposing, Reinforcing factors and alcohol drinking behavior among undergraduate students

Factors	Chi-square (χ^2)	p-value
Predisposing factors		
Knowledge about alcohol	2.025	.155
Attitude toward alcohol	4.634	.031
effect of drinking alcohol	71.130	<.001*
Reinforcing factors		
motivation to drinking alcohol	51.615	<.001*

* p-value <0.001

2. บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษา

การวิเคราะห์บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับนักศึกษา ได้แก่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักศึกษา รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา ใช้คำถามปลายเปิด โดยวิเคราะห์ 4 ประเด็น ดังนี้

1. สถานการณ์การดื่มสุราของนักศึกษา

สถานการณ์การดื่มสุราของนักศึกษา พบว่าไม่พบพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษารวมทั้งหอพักในสถานศึกษา เนื่องจากมหาวิทยาลัย มีนโยบายและกฎระเบียบที่เข้มงวด แต่พบว่ากฎระเบียบนั้นไม่ได้ครอบคลุมถึงนอกสถานศึกษา จึงทำให้นักศึกษาสามารถดื่มสุรานอกบริเวณสถานศึกษาได้ และมีปัญหาเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม เมื่อประเมินด้านผลกระทบ พบว่ามีรายงานการก่อคดีความทะเลาะวิวาทค่อนข้างน้อย แต่มีอุบัติการณ์สูงในเรื่องของการเกิดอุบัติเหตุ ดังตัวอย่างคำพูด

“ดู process มันเพิ่มขึ้น เพิ่มขึ้นเยอะมากและก็ดูจากที่เราเข้าไปทำกิจกรรมกับเด็กนะครับ ก็เพราะเด็กจะมีกิจกรรมร่วมกันไปสังสรรค์อะไรเงี้ย ก็เกือบทุกอาทิตย์ ทุกอาทิตย์เลยก็ว่าได้ ในอาทิตย์หนึ่งนี่แทบจะวันเว้นวัน ทุกครั้งที่มีโอกาสเพราะฉะนั้นขนาดของปัญหาก็น่าจะมีการขยายตัวค่อนข้างเยอะขึ้น” (ผู้บริหารสถานศึกษา A)

“ไม่มีเรื่องลักษณะของการดื่มเหล้าในสถานศึกษา ในส่วนของข้างนอกยังไม่ได้ติดตามเราจะดูเฉพาะภายใน แต่ตอนนี้กิจกรรมที่อยู่ข้างในสถานศึกษาจะไม่อนุญาตและยังไม่พบการดื่มสุรายังไม่พบอุบัติการณ์ในปีนี้มีแค่เรื่องอุบัติเหตุที่เกิดจากการเมาแล้วขับ” (ผู้บริหารสถานศึกษา C)

2. นโยบายเรื่องการป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสถาบันการศึกษา

ในแต่ละสถานศึกษามีนโยบายให้สถาบันการศึกษาเป็นเขตปลอดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งกำหนดเป็นมาตรการที่เข้มงวดและชัดเจน และทางผู้บริหารของสถานศึกษาได้ตระหนักในประเด็นของความยากลำบากในการควบคุมการดื่มสุรภายนอกมหาวิทยาลัย เนื่องจาก

เป็นสิทธิส่วนบุคคล ซึ่งได้กำหนดมาตรการควบคุมได้เฉพาะนักศึกษาที่ได้ทุนการศึกษา กล่าวคือ หากมีการประพฤติที่ไม่เหมาะสมให้มีการยกเลิกการให้ทุน ส่วนนักศึกษาอื่น ๆ หากก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น จะมีความผิดเกี่ยวกับวินัยนักศึกษาและมีบทลงโทษที่ชัดเจน ส่วนในเรื่องของกิจกรรมของนักศึกษา เช่น กิจกรรมรับน้องและกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ จะมีการควบคุมโดยอาจารย์ ทำให้ไม่มีการดื่มแอลกอฮอล์ แต่ยังไม่พบกิจกรรมเพื่อป้องกันการดื่มแอลกอฮอล์ที่ชัดเจนในแต่ละสถานศึกษา โดยสรุป การออกกฎระเบียบนโยบายของสถานศึกษามีปัญหาหนักใจเกี่ยวกับการควบคุมการดื่มแอลกอฮอล์ภายนอกสถานศึกษาที่ควบคุมได้ลำบาก และยังไม่มีการป้องกันหรือการลงโทษที่บังคับใช้ได้อย่างเคร่งครัดดังตัวอย่างคำพูด

“ภายนอก ตรงนี้จะเข้าไปจำกัดเขาค่อนข้างจะยาก เพราะว่าเป็นสิทธิส่วนบุคคลของเขา แต่ว่าเราก็จะจำกัดในเรื่องของคุณดูแลเป็นพิเศษในเรื่องของเด็กที่เป็นเด็กพิเศษ เด็กพิเศษในนี้หมายถึง เด็กทุนต่างๆที่เขาไม่ควรที่จะต้องเอาทุนการศึกษาที่หลวงให้ไปแล้วเอาไปใช้ในทางที่ไม่เหมาะสม เพราะฉะนั้นเราก็มีการตรวจสอบเวลาที่เรามาเจอเด็กที่ตามร้านเหล้าต่าง ๆ ที่สมมุติว่าเป็นเด็กทุน เราก็จะมีมาตรการในการลงโทษ เช่น ในเรื่องของการปรับ หรือว่ายกเลิกทุนการศึกษา ซึ่งตรงนี้เด็กค่อนข้างจะกลัวมากแต่ส่วนใหญ่เขาก็จะอ้างว่าไม่ได้ใช้เงินตนเอง พี่เลี้ยงบ้าง น้องเลี้ยงบ้าง คนอื่นจ่ายให้” (ผู้บริหารสถานศึกษา A)

“เป็นเรื่องของชุมชน ในมุมมองของผมชุมชนรอบนอกเกิดก่อนและเป็นอาชีพ คงเป็นเรื่องยาก แต่เราควรมีข้อแม้ว่า เวลาไหนควรขาย เราไม่ไปรบกวน แต่เราจะต้องปรับที่ตัวนักศึกษาเราก่อน โดยใช้ระเบียบกับนักศึกษา” (ผู้บริหารสถานศึกษา C)

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อป้องกันการดื่มสุราของนักศึกษา

สถานศึกษาส่วนใหญ่ทำงานร่วมกับหน่วยงานภายนอกหลายองค์กร ได้แก่ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) หน่วยงานการปกครอง องค์การบริหารส่วนตำบล สรรพสามิต และตำรวจ โดยความร่วมมือนั้นได้ประโยชน์ในเรื่อง มาตรการการลงโทษทางกฎหมายในผู้ที่ดื่มแอลกอฮอล์ที่อายุไม่ถึง 20 ปี เพื่อส่งเสริมนโยบายไม่ให้เยาวชนดื่มสุรา อีกประการหนึ่งคือ ร้านขายสุรา ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมียุทธศาสตร์ช่วยในการสอดส่องดูแลตั้งแต่การออกใบอนุญาตในการขายสุรา การกวดขันไม่ให้ร้านค้าขายสุราให้กับเยาวชน ซึ่งหากทุกภาคส่วนร่วมมือกัน จะช่วยลดปัญหาการดื่มสุราของเยาวชนได้ ดังตัวอย่างคำพูด

“ตอนนี้เราก็มีคณะกรรมการจัดระเบียบสังคมนะครับ ที่เป็นการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานภายนอก เช่น ทาง พมจ. ทางปกครองจังหวัด ทางสรรพสามิตแล้วก็ทางตำรวจนะครับ ในการออกตรวจตราสถานประกอบการที่เป็นร้านค้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์พวกนี้ ซึ่งเราก็มีการตรวจอย่างสม่ำเสมออยู่แล้วร่วมกัน รวมถึงมีการตรวจไปถึงหอพักต่าง ๆ ด้วยนะครับ ถ้าสมมุติว่าพบผู้ที่ดื่มก็มีการดูแลประจักษ์ตัว อายุถึงไหม เข้าไปในพื้นที่ ของร้านสถานประกอบการเข้าได้รึยังนะครับ ก็มีมาตรการทั้งลงโทษ ทั้งผู้ดื่มและผู้ขายพร้อมกันไปด้วย” (ผู้บริหารสถานศึกษา A)

“มีนะ เกี่ยวกับเรื่องของการขายสุราให้เด็กอายุต่ำกว่า 20 ปี ขายแล้วก็เกี่ยวกับการรณรงค์ตั้งแต่ครอบครัวมา จนชุมชนให้ช่วยกัน รณรงค์ไม่ให้เด็กในวัยอาจจะ 18 หรือ 20 คงให้รณรงค์ไม่ขายไม่ดื่ม แต่ที่หนักที่สุดก็คือ ชุมชนและครอบครัว

ต้องสร้างจิตสำนึกให้เยอะๆ ก่อน (ผู้บริหารสถานศึกษา B)

4. บทบาทของอาจารย์เกี่ยวกับการดื่มสุราของนักศึกษา

บทบาทหน้าที่ของอาจารย์ โดยเฉพาะอาจารย์ที่เกี่ยวกับกิจการนักศึกษา คือ การให้ความรู้ การสอน กล่าวตักเตือน เกี่ยวกับโทษของการดื่มสุรา และที่สำคัญอาจารย์ต้องปฏิบัติเป็นตัวอย่างที่ดีของนักศึกษา รวมทั้งเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ต้องรายงาน และให้ความร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ดังตัวอย่างคำพูด

“อาจารย์ก็ต้องปฏิบัติตัวเป็นตัวอย่าง สร้างสภาพแวดล้อมที่ดีให้นักศึกษา” (ผู้บริหารสถานศึกษา C)

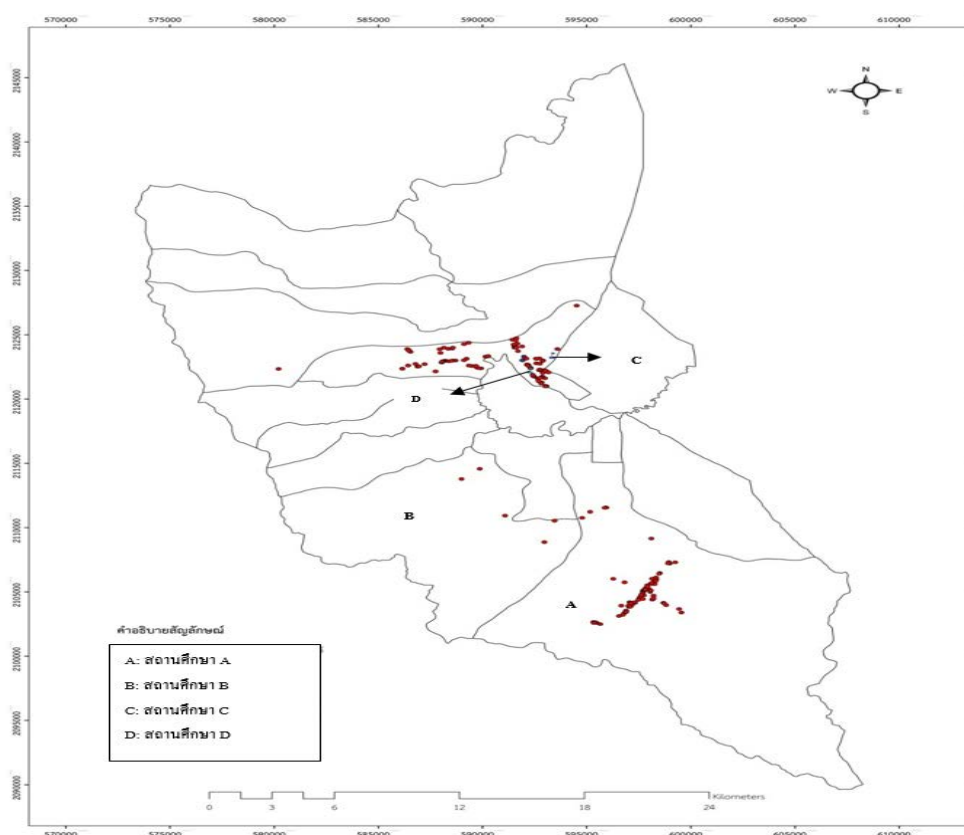
“แล้วก็ทางครู โรงเรียน ก็มีหน้าที่ที่ต้องทำอยู่แล้ว ทุกวันนี้ก็ทำเกี่ยวกับเรื่องการดื่มสุราไม่ให้เด็กดื่ม คอยจับ คอยลงโทษ อบรมทุกอย่าง

3. การสำรวจจำนวนของร้านค้าที่จำหน่ายแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษา

ผลการศึกษาจำนวนร้านค้าที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยใช้ข้อมูลร้านค้าที่จดทะเบียนจำหน่ายสุราของสำนักงานสรรพสามิตจังหวัดพะเยา ร่วมกับการสำรวจภาคสนามด้วยอุปกรณ์ GPS เพื่อบันทึกค่าพิกัดภูมิศาสตร์ และนำเข้าระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ พบว่าสถานศึกษา A และ B ไม่พบร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในรัศมี 500 และ 1,000 เมตร สถานศึกษา C พบร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในรัศมี 1,000 เมตรจำนวน 8 ร้าน และสถานศึกษา D พบร้านจำหน่ายเครื่องดื่ม

แอลกอฮอล์ในรัศมี 500 และ 1,000 เมตร จำนวน 15 และ 20 ร้านตามลำดับ ดังแสดงในรูปภาพที่ 1

จากรูปภาพที่ 1 ถึงแม้ว่าสถานศึกษา A จะไม่พบร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในรัศมี 500 และ 1,000 เมตร แต่จากการสังเกตมีร้านค้าและสถานบันเทิงตั้งอยู่โดยรอบและผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นนักศึกษา ส่วนสถานศึกษา C และ D เป็นสถานศึกษาที่อยู่ในเขตเมือง และใกล้แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดจึงมีร้านค้าและสถานบันเทิงอยู่รอบสถานศึกษาเป็นจำนวนมาก ผู้ใช้บริการส่วนมากเป็นนักท่องเที่ยวและบางส่วนเป็นนักศึกษา

รูปภาพที่ 1 แสดงตำแหน่งร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รอบบริเวณสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตอำเภอ เมือง จังหวัดพะเยา ประจำปี พ.ศ. 2558

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผล

1. ความรู้ ทักษะคิด ผลกระทบ สิ่งจูงใจ และพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษาในจังหวัดพะเยา

ความรู้เกี่ยวกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์พบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับแอลกอฮอล์อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 88 ซึ่งข้อที่ตอบถูกมากที่สุดคือการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีพิษต่อตับ และสมอง รองลงมาคือ กฎหมายห้ามจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้ผู้อายุต่ำกว่า 20 ปี สอดคล้องกับการศึกษาความรู้เกี่ยวกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านพบว่า ส่วนใหญ่ มีความรู้ในระดับดี โดยข้อที่ตอบมากที่สุดคือการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทำให้เป็นโรคตับแข็ง กฎหมายห้ามจำหน่ายสุราแก่เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี และสาเหตุการตายจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ การเกิดอุบัติเหตุ¹⁰ จะเห็นได้ว่าด้านความรู้และทักษะคิด ในกลุ่มตัวอย่างนั้นค่อนข้างดี แต่เมื่อศึกษาพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์พบว่าสูง อาจเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีปัจจัยเอื้อและปัจจัยเสริมด้านอื่น ๆ ที่ส่งเสริมให้ดื่มแอลกอฮอล์ จากการศึกษาของศูนย์วิจัยปัญหาสุรา กระทรวงสาธารณสุข² พบว่า

การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในจังหวัดพะเยาสูงเป็นอันดับหนึ่ง และเมื่อศึกษาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องในเด็กและเยาวชนในชุมชนจังหวัดพะเยา พบว่าสถานการณ์การดื่มสุรามีแนวโน้มมาจากการเลียนแบบพ่อแม่ ผู้ใหญ่ในชุมชนที่มีพฤติกรรมบริโภคสุราในระดับสูง¹¹ แสดงถึงสภาพแวดล้อมและสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนหรือนักศึกษา

ทัศนคติต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์พบว่าส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวก คือ ไม่เห็นด้วยกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ 50.4 โดยคิดว่าการดื่มอาจทำให้เกิดอุบัติเหตุ ร้อยละ 56.8 การดื่มส่งผลให้สุขภาพเสื่อมโทรม ร้อยละ 52.6 และการดื่มทำให้สิ้นเปลืองเงินทอง ร้อยละ 55.8 ส่วนทัศนคติเชิงลบ เห็นด้วยกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร้อยละ 15.7 โดยคิดว่าการดื่มทำให้มีเพื่อนมากขึ้น ร้อยละ 34.6 และการดื่มช่วยให้นอนหลับสนิท ร้อยละ 30.1 สอดคล้องกับการศึกษาเกี่ยวกับผลของการดื่มแอลกอฮอล์ พบว่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ช่วยผ่อนคลายความเครียดจากการเรียน และการทำงานมากที่สุด และการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นการสิ้นเปลือง เป็นอันตรายต่อสุขภาพและทรัพย์สิน¹² จะเห็นได้ว่าการศึกษาที่ทัศนคติเกี่ยวกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ผ่านมามีทั้งด้านบวกและด้านลบ

ผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์พบว่า กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 52.9) ได้รับผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สอดคล้องกับการศึกษาในเยาวชนจังหวัดอุดรธานี พบว่า ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ ง่วงนอนขณะเรียน อาการเมาค้าง คลื่นไส้อาเจียน เป็นโรคกระเพาะอาหาร มีอาการซึมเศร้า ได้เถียง ทะเลาะวิวาท

ตามลำดับ¹³ ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่านักศึกษาได้รับผลกระทบจากการดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งส่วนใหญ่จะส่งผลต่อการเรียน รวมทั้งผลกระทบทางด้านร่างกายและจิตใจ

สิ่งจูงใจต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รับรู้ สิ่งจูงใจมีผลต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 55.5) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาที่พบว่าส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากพ่อแม่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 53.8 กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับสูงถึงร้อยละ 80.7 และสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับปานกลาง ร้อยละ 75.6¹⁴ และจากการศึกษาที่พบว่า การดื่มสุรามีแนวโน้มมาจากการเลียนแบบพ่อแม่¹⁰ ซึ่งพฤติกรรมของพ่อแม่มีส่วนสำคัญต่อพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนในเรื่องของการดื่มแอลกอฮอล์

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยพฤติกรรมการดื่มพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์คิดเป็นร้อยละ 83.8 สอดคล้องกับสถิติพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ของศูนย์วิจัยปัญหาสุรา² ซึ่งพบว่าในปี 2544 มีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร้อยละ 64.3 จากการศึกษาพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเยาวชนไทย พบว่า เยาวชนร้อยละ 78.6 มีพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์³ จะเห็นได้ว่า พฤติกรรมการดื่มของนักศึกษาค่อนข้างสูง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เริ่มดื่มสุราอายุ 15 ปี สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า อายุที่น้อยที่สุดที่เริ่มดื่มแอลกอฮอล์ครั้งแรกโดยเฉลี่ยคือ 14-16 ปี¹³ นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างมีการดื่ม

เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มากกว่า 4 ครั้งต่อสัปดาห์ ร้อยละ 34.0 สาเหตุที่ทำให้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ สังสรรค์ ร้อยละ 43.5 ผู้ร่วมดื่ม คือ เพื่อน ร้อยละ 88.7 สำหรับค่าใช้จ่ายในการดื่มแต่ละครั้งต่อคน คือ 100-300 บาท ร้อยละ 67.0 ช่วงเวลาที่ดื่มมากที่สุด คือ ช่วงเวลาเย็น (17.00 น.-23.59 น.) ร้อยละ 72.8 สามารถซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้จากร้านสะดวกซื้อ ร้อยละ 55.7 สอดคล้องกับการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดขอนแก่น พบว่า นักเรียนดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ 68.57 เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ชนิดแรกที่นักเรียนดื่มมากที่สุด คือ เบียร์ สาเหตุที่ดื่มอันดับแรก คือ อยากรลอง ร้อยละ 84.89 นักเรียนจะดื่มกับเพื่อนมากที่สุด ร้อยละ 85.94 และในงานเทศกาล ร้อยละ 85.94 นักเรียนสามารถหาซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้จากร้านค้าเบ็ดเตล็ดในหมู่บ้าน ร้อยละ 83.41¹⁵ และเหตุผลที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ครั้งแรก คือ เพื่อเข้ากลุ่มสังสรรค์ และเพื่อนชักชวนให้ดื่ม เครื่องดื่มที่ส่วนใหญ่เลือกดื่มเป็นเครื่องดื่มประเภทวิสกี้ (เช่น แสงโสม แม็ซง) ความถี่ในการดื่ม ประมาณ 1 – 2 ครั้งต่อสัปดาห์ สถานที่ที่ดื่มส่วนใหญ่ดื่มสังสรรค์ในงานเลี้ยงกับเพื่อนๆ รองลงมาคือ บ้านเพื่อน ผับหรือดิสโก้เทค และร้านอาหาร ตามลำดับ³

จากผลการศึกษาทั้งหมดเมื่อวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิด PRECEDE Framework ด้านปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย ความรู้ และทัศนคติเกี่ยวกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และการรับรู้ผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พบว่า ทัศนคติและผลกระทบจากการดื่มมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการดื่มของนักศึกษา กล่าวคือ กลุ่ม

ตัวอย่างรับรู้โทษของการดื่มและไม่เห็นด้วยกับการดื่มแอลกอฮอล์ อันจะนำไปสู่ผลกระทบทั้งทางร่างกาย และการเรียน นักศึกษาส่วนหนึ่งได้รับผลกระทบจากการดื่ม เช่น เกิดการทะเลาะวิวาท เกิดอุบัติเหตุ และประสิทธิภาพในการเรียนลดลง ด้านปัจจัยเสริม พบว่า สิ่งจูงใจที่ทำให้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการดื่มของนักศึกษา กล่าวคือ พฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว เพื่อน มีส่วนสำคัญต่อพฤติกรรมกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษา ด้านปัจจัยเอื้อพบว่า นักศึกษาเข้าถึงร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ง่าย ประกอบกับระเบียบ ข้อบังคับภายนอกสถานศึกษานั้นไม่เข้มงวด ควบคุมการดื่มได้ค่อนข้างยาก และมีบทลงโทษตามกฎหมายคือปรับเพียง 500 บาทเท่านั้น ในกรณีของการจำหน่ายโดยไม่มีใบอนุญาตส่งผลให้ยังคงมีการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา เรื่องมาตรการในการควบคุมการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่นักศึกษาของร้านค้ารอบบริเวณมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ พบว่า สาเหตุของการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นความต้องการของตัวนักศึกษาเอง โดยมีการอ้างว่ามีอายุมากกว่า 18 ปี และร้านค้ามีความต้องการกำไรจากการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อีกทั้งบทลงโทษทางกฎหมายนั้นเบาเกินไปจึงเป็นการส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากขึ้น¹⁶

2. บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษา

ผลการวิเคราะห์บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

(content analysis) วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร พบว่าประเด็นการแก้ไขปัญหาการดื่มแอลกอฮอล์ในนักศึกษา มี 3 ประเด็น

1. การควบคุมกำกับด้วยนโยบาย กฎหมาย และกฎระเบียบที่เข้มงวดในบริเวณสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา โดยในสถานศึกษานั้นมีนโยบายให้สถาบันการศึกษาเป็นเขตปลอดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมไปถึงหอพักในสถานศึกษาด้วยถือเป็นกฎระเบียบที่มีความเข้มงวด และมีพรบ. ควบคุมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษาที่ชัดเจน ภายในสถานศึกษาจึงไม่พบปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ส่วนนอกสถานศึกษานั้นก็มีพรบ. และกฎหมายกำกับ มีบทลงโทษที่ชัดเจน เพียงแต่ประชาชนควรปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

2. บทบาทของอาจารย์ในสถาบันการศึกษา คือ การให้ความรู้ การสอน กล่าวตักเตือน เกี่ยวกับโทษของการดื่มแอลกอฮอล์ รวมทั้งต้องปฏิบัติเป็นตัวอย่างที่ดีของนักศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาที่เป็นทั้งต้นแบบและการควบคุมดูแลที่ใกล้ชิด หากเกิดเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ต้องรายงาน และให้ความร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

3. ความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษากับภาครัฐและชุมชน ซึ่งสถานศึกษาส่วนใหญ่ทำงานร่วมกับหน่วยงานภายนอกหลายองค์กร ได้แก่ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) หน่วยงานการปกครอง องค์การบริหารส่วนตำบล สรรพสามิต และตำรวจ โดยความร่วมมือนั้นได้ประโยชน์ในเรื่อง มาตรการการลงโทษทางกฎหมายในผู้ที่ดื่มแอลกอฮอล์ที่อายุไม่ถึง 20 ปี เพื่อลดปัญหาเยาวชนดื่มแอลกอฮอล์ อีกประการหนึ่งคือ ร้านขายสุรา ซึ่งหน่วยงานที่

เกี่ยวข้องต้องมีบทบาทช่วยในการสอดส่องดูแล ตั้งแต่การออกใบอนุญาตในการขายสุรา การกวดขันไม่ให้ร้านค้าขายสุราให้กับเยาวชน ซึ่งหากทุกภาคส่วนร่วมมือกัน จะช่วยลดปัญหาการดื่มสุราของเยาวชนได้

จากประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องดังกล่าว สามารถสรุปบทบาทของสถาบันการศึกษาในการแก้ปัญหการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษา ตามทฤษฎี precede model กล่าวคือ การมีนโยบายและกฎระเบียบของสถานศึกษาที่เข้มงวดจัดเป็นปัจจัยเสริมที่ทำให้นักศึกษาไม่ดื่มแอลกอฮอล์ แต่การควบคุมที่ลำบากในบริเวณนอกสถานศึกษาเป็นจุดอ่อน รวมทั้งปัจจัยเอื้อด้านสิ่งแวดล้อม การเข้าถึงร้านค้าที่ขายแอลกอฮอล์ที่ง่าย หอพักภายนอกสถานศึกษาที่ไม่เข้มงวดสามารถดื่มแอลกอฮอล์ได้ ล้วนเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมได้มากกว่านโยบายของสถานศึกษาที่ยังควบคุมได้ไม่ทั่วถึง ทำให้นักศึกษายังคงมีพฤติกรรมดื่มแอลกอฮอล์ในระดับสูง

3. การสำรวจจำนวนของร้านค้าที่จำหน่ายแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาในจังหวัดพะเยา

ตามพระราชบัญญัติแอลกอฮอล์ 2551 ได้กำหนดให้ห้ามขายแอลกอฮอล์ในบริเวณ 500 เมตรรอบสถานศึกษานั้น ผลจากการสำรวจจำนวนร้านค้าที่จำหน่ายแอลกอฮอล์ พบว่ายังมีร้านค้าที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในรัศมี 500 เมตรส่วนใหญ่พบว่า เป็นสถานศึกษาที่มีที่ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน หรือใกล้สถานที่ท่องเที่ยวจะมีจำนวนของร้านค้าที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากกว่า ทำให้นักศึกษาเข้าถึงแหล่งทรัพยากรได้ง่ายซึ่งเอื้อต่อการดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษา แต่การวิจัยในครั้งนี้ไม่ได้ศึกษาถึงจำนวน และช่วงเวลาที่นักศึกษาเข้า

ไปใช้บริการร้านค้าที่จำหน่ายเครื่องตัดแอลกอฮอล์
ที่อยู่รอบบริเวณสถานศึกษา

บทสรุป

ผลการวิจัยครั้งนี้สนับสนุนแนวคิด
PRECEDE Framework ที่อธิบายว่า ปัจจัยที่มี
ความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของบุคคลประกอบด้วย
ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม จากการ
วิเคราะห์สาเหตุของพฤติกรรมการตัดเครื่องตัด
แอลกอฮอล์ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา พบว่า
ทัศนคติ สิ่งจูงใจและผลกระทบจากการตัด
มีความสัมพันธ์พฤติกรรมการตัด นอกจากนี้การ
เข้าถึงแหล่งทรัพยากรร้านค้าที่จำหน่ายแอลกอฮอล์
รอบสถาบันการศึกษา นโยบายหรือกฎระเบียบของ
สถาบันการศึกษา และการปฏิบัติตามกฎหมาย
ของร้านจำหน่ายเครื่องตัดแอลกอฮอล์ล้วนมีผลต่อ
พฤติกรรมการตัดของนักศึกษา แต่การวิจัยในครั้งนี้
ไม่ได้ศึกษาถึงจำนวนและช่วงเวลาที่นักศึกษาเข้าไป
ใช้บริการร้านค้าที่จำหน่ายเครื่องตัดแอลกอฮอล์ที่
อยู่รอบบริเวณสถานศึกษา

จุดแข็งของงานวิจัยนี้ คือ เป็นวิจัยที่
วิเคราะห์หาสาเหตุพฤติกรรมการตัดเครื่องตัด
แอลกอฮอล์ในระดับอุดมศึกษา ที่มีทั้งการสำรวจ
ครอบคลุมในด้านของนักศึกษา กฎระเบียบข้อบังคับ
ของสถานศึกษา และสิ่งแวดล้อมร้านค้ารอบ
สถานศึกษา

จุดอ่อนของงานวิจัยนี้ คือ เป็นการศึกษา
ที่เป็นแบบสำรวจในกลุ่มตัวอย่าง คือ เยาวชน ซึ่ง
เป็นเยาวชนที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี ยังไม่
ครอบคลุมกลุ่มเยาวชนที่ระดับการศึกษาน้อยกว่า
ปริญญาตรี และยังไม่ได้ศึกษาในบริบทของ
ผู้ประกอบการร้านค้า

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ระดับสถาบันการศึกษา ควรใส่ใจปัญหา
การตัดเครื่องตัดแอลกอฮอล์ในนักศึกษาอย่าง
จริงจัง มีการกำกับนโยบายปลอดเครื่องตัด
แอลกอฮอล์ในสถาบันอุดมศึกษาอย่างเคร่งครัด
ส่งเสริมให้ปฏิบัติตามข้อบังคับ พระราชบัญญัติ
ควบคุมเครื่องตัดแอลกอฮอล์ มีบทลงโทษใน
สถานศึกษาอย่างชัดเจน ร่วมมือกับหน่วยงานทั้ง
ภายในและภายนอกในการรณรงค์ แก้ไขปัญหา
จัดกิจกรรมส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการตัด
เครื่องตัดแอลกอฮอล์อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

ระดับชุมชน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการ
ปกครอง เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน องค์การบริหาร
ส่วนตำบล เทศบาล สรรพสามิต ตำรวจ ร่วมมือกับ
สถานศึกษาในการตรวจตราอย่างเข้มงวดให้สถาน
บันเทิง ร้านค้าเครื่องตัดแอลกอฮอล์ ปฏิบัติตาม
กฎหมาย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาในเชิงทดลอง เพื่อพัฒนา
รูปแบบในการปรับพฤติกรรมการตัดเครื่องตัด
แอลกอฮอล์

2) ควรมีการศึกษาในรูปแบบของการมีส่วนร่วม
ของครอบครัว ชุมชนและสถานศึกษาเพื่อการปรับ
พฤติกรรมการตัดเครื่องตัดแอลกอฮอล์ของเยาวชน
หรือนักศึกษาที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3) ควรมีการสำรวจปัจจัยที่เกี่ยวข้องและ
พฤติกรรมการตัดเครื่องตัดแอลกอฮอล์ในกลุ่ม
เยาวชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญา

เอกสารอ้างอิง

1. National Statistical Office. Summary for administrators: Survey of population's smoking and drinking behaviors [Internet]. 2016. [cited 2016 April 10] Available from https://www.msociety.go.th/article_attach/13207/17336.pdf.
2. Center for alcohol studies in Ministry of public health. Thailand's situational and impact of alcohol consumption [Internet]. 2013. [cited 2016 April 10] Available from https://www.msociety.go.th/article_attach/11295/15613.pdf.
3. Termsirikulchai L. Study of behavior and factors related alcohol drinking behaviors in Thai adolescent. Health Policy and Planning Journal. 1999; 2(4): 54. (in Thai)
4. Thakla K. Comparative study of density of liquor stores within 500 meters radius around educational institutions and drinking behaviors of students [Internet]. 2016 [cited 2016 April 10] Available from <http://cas.or.th/wp-content/uploads/2015/11/50-k-091.pdf>.
5. Kaochim P, Saetong D. Causal factors influencing alcohol drinking behavior in university student: A case study. UMT-Poly journal. 2012; 9 (1): 1-13.
6. Intasit S. The process and relation of alcohol use and substance use in adolescence [Internet]. 2013. [cited 2016 April 10] Available from <http://cas.or.th/wp-content/uploads/2015/11/52-k-008.pdf>.
7. Euakit N. Health promotion. Faculty of nursing Julalongkorn University: Bangkok; 2010.
8. Phillips J. Handbook of Training Evaluation and Measurement Methods: 3rd ed. Hoboken: Routledge; 2012.
9. Apakupakul N, Kosawat S, Charoonsak Y, Apakupakul N. Alcohol selling among teenagers inside and around the study institute: A case study of the 1st year students Prince of Songkla university, Hat Yai, Songkhla province [Internet]. 2016. [cited 2016 April 10] Available from <http://kb.psu.ac.th/psukb/handle/2010/9023>
10. Omlao K. Knowledge and Attitude of public health volunteers in villages toward alcohol drinking in Tungpong Subdistrict, Ubonrat District, Khon Kaen Province. Khon Kaen: College of local administration, Khon Kaen University, 2008.
11. Punyachai V, Srisombat N, Wongyai S. Liquor and child and youth behavior: case study in community of Phayao Province [Internet]. 2016. [cited 2016 April 10] Available from <http://rir.nrct.go.th/drupal-ir/node/32578>.

12. Nimar-ram S. Attitude and adopting substance beverage alcohol behavior changes mass media of women teenage in Amphoe Mueang Chiang Mai Province. [M.A. Thesis in communication studies] Chiang Mai: Faculty of Mass Communication, Chiang Mai University, 2010.
13. Onmoy P. First time drinking of alcohol and binge drinking among Youth in Muang District, Uttaradit Province. *Journal of Public Health*. 2011; 41(3): 250-261. (in Thai)
14. Sitthisongkram S, Skulphan S, Thapinta D. Predicting factors of alcohol drinking behavior in adolescents. *Nursing Journal*. 2008; 35(3): 130-141. (in Thai)
15. Namjundee P, Lowirakorn S, Sanchaisuriya P. Prevalence and behaviors of alcohol beverage consumption of high school students in Sichomphu district, Khon Kaen Province education service area office 5, Khon Kaen Province. *KKU Research Journal (graduate studies)*. 2007; 7(3): 72-82. (in Thai)
16. Deoghan T. Regulation of alcohol sale of stores surrounding Rajchapat Srisaket to university students. The Office of Disease Prevention and Control 7. *Khon Kaen Journal*. 2015; 13(3): 9-18. (in Thai)

